

en les sales posteriors a la farmàcia, com en la resta de l'Hospital, i que degudament instal·lats en vitrines en aquestes sales, podrien formar un conjunt únic en el nostre país, retirant la farmàcia moderna. Un estudi que conjuntament amb la Conxita Roca, pensem portar avant, podria ésser editat per la Diputació en el seu moment, doncs crec que té un gran interès per tots els que s'interessen per aquesta matèria.

Els paletes han iniciat les obres i han començat les sorpreses, ja que en una paret ha sortit una data: 1732, que correspon a una de les restauracions que tingué lloc, en la llarga vida d'aquesta farmàcia. En les portes dels armaris, cobertes amb una capa de pintura de co-

lor beige fosc, d'un mal gust impressionant, han estat rascades i han sortit en els baixos uns motius de balustrada amb pintures platejades, i en altres llocs, colors vermells i blaus d'un gust molt refinat.

Esperem doncs, que dins un temps prudencial, i acabades les obres de restauració, i també de protecció dels pots, podrem admirar aquesta magnífica obra que la Diputació ha portat a terme amb l'eficient col·laboració dels serveis tècnics de la Corporació. Aprofitem l'avinentsa per agrair en nom de tots els amants del nostre patrimoni i en el meu propi, aquesta aportació a la Ciutat.

Francesc Reixach

ACTIVITATS

Nous descobriments i recerques

Seguint amb el programa de recerques de llocs d'ocupació paleolítics, s'han realitzat noves descobertes que a continuació senyalem:

Fornells-Park: Descobert al maig de 1980. És un jaciment «in situ», situat en la trinxera oberta pel pas del ferrocarril, en posició estratigràfica. En la terrassa recollirem dos instruments de quars i en posició secundària quatre més.

Mas d'en Ros: Descobert al maig de 1980; és un jaciment en superfície, prop de l'encreuat del Torrent Verneda amb la carretera de Sant Feliu. Actualment s'han recollit unes cinquanta peces.

Puig d'en Roca V: Descobert al mes de juny de 1980. És un jaciment en superfície com tots els del complex. S'hi han recollit diverses peces.

Riera d'en Xuclà: Descobert en el mes d'octubre de 1980; és un jaciment en superfície situat a Sarrià de Dalt. Es recolliren tres peces.

La Selva: Descoberta d'indrets amb indústria de la cultura dels còdols tallats. Aquests foren fruit de les constants anades que s'hi han fet des de l'octubre de 1980 fins al febrer de 1981.

Llac del Cigne: descobert el 1 de desembre de 1980. És un jaciment en superfície, situat a la urbanització del mateix nom, a Caldes de Malavella. S'han recollit uns seixanta instruments de factura musteriana.

Can Solà Gros: Descobert el 9 de desembre de 1980. Jaciment en superfície a Caldes de Malavella. S'hi han recollit una vintena de peces de quars i òpal.

Vall de Sant Pere: descobert per en Xavier Puig el febrer de 1981. És prop de Verges, «in situ», al marge de la carretera. Ara es tenen unes 20 peces.

Rodalies de Sant Miquel de Fluvià: Descobert el 22 de febrer de 1981. Hi ha dues peces amb

característiques de pertànyer al Paleolític tardà.

A més a més, cal esmentar les diferents sortides que s'han realitzat a jaciments ja descoberts, per tal de recollir-hi més materials.

L'equip de prospeccions ha estat format per: Roberto Gutiérrez, Josep Canal, Santi Serra, Eudald Carbonell, Enric Jiménez, G. Mezquida, i han col·laborat: J. Bedoya, J. M. Barco, Vicenç Raimundo, Rafael Mora, Núria Culí, Dolores Vives i Joan Abad.

VISITES

Els professors Sr. i Sra. Gabori, varen visitar la nostra entitat al passar per Girona, quan realitzaven un viatge d'estudis per Espanya.

Durant els tres dies en què aquests professors restaren a la nostra ciutat, varen ser atesos per membres de l'Associació que els acompanyaren a visitar la part monumental de Girona i el segon local social de la Plaça dels Jurats, a més a més, se'ls portà al Puig d'en Roca, Sobre Pedret i Pedra Dreta. En aquesta jornada se'ls hi havia oferit una mostra dels materials sortits dels diferents jaciments visitats, tots pertanyents al Paleolític Inferior i Mig.

El segon dia d'estada, vàrem acompanyar-

Professors Sr. i Sra. Gabori, d'Hongria, visitant l'Arbreda, convidats per l'Associació Arqueològica de Girona.

los a visitar el Museu de Torroella de Montgrí, en el qual se'n van adonar de la importància dels materials dels jaciments que s'hi exposaven. Per la tarda, se'ls conduí a la ciutat romana d'Empúries.

L'últim dia, es visità el Museu de Banyoles i l'Arbreda, anant més tard a Besalú a fi de que admirassin les importants construccions medievals.

En el local social de l'Associació s'acomiadaren signant en el llibre d'honor, així com donant-nos gràcies per la nostra hospitalitat.

Noves excavacions arqueològiques a «Sota Palou»

(Campdevàrol) - Campanya del 1980

A l'agost del 1980 es realitzà l'excavació dels 16 m². posats al descobert el 1979. La campanya d'enguany va dirigida a donar a conèixer l'estructuració de l'espai a través de les restes materials deixades per la comunitat paleolítica quan el van ocupar. Per tant, l'excavació que realitzem és en extensió, ja que és l'única manera de poder conèixer la interrelació que

hi ha entre les restes materials. Es van excavar en aquesta primera fase de la campanya dues zones domèstiques i tres de talla. Desgraciadament només es conserven intactes una zona de talla i una de domèstica, perquè les altres foren destruïdes per l'acció humana en fer el camp de futbol.

En una segona fase es va procedir a excavar 6 m². a la part superior de la zona de treball que va manifestar en aquest sector l'estructura de sustentació d'un pal de cabana. Són, per tant, dues estructures d'aquest tipus les que existeixen fins al moment a «Sota Palou». Recordem que a primera fou trobada a l'any 1978.

La tercera fase consistí a rebaixar una àmplia extensió de terreny de la part posterior del jaciment. D'aquesta zona només se'n van excavar 3 m². per veure quin tipus de continuació tenien les estructures abans esmentades.

Com a resultat d'aquesta campanya es recolliren més de 1.500 restes arqueològiques compostes fonamentalment d'instruments, ossos, ocre, carbons, etc.

També es procedí a la recollida de terres per l'anàlisi palinològica i de carbons per l'anàlisi del RC14. L'espècie identificada amb més

En la foto pot observar-se les restes d'una estructura de sustentació de pal de cabana; posat al descobert en la campanya d'excavacions del 1980. Pertany al lloc d'ocupació Mesolític (8520 ± 150 B.P.) de «Sota Palou» (Campdevàrol). Una altra estructura del mateix tipus va ésser localitzada en la campanya del 1978. Les dues restes assenyalades demostren que en el campament prehistòric hi havien construccions de protecció. Els treballs de recerca han estat portats a terme per un equip patrocinat per la nostra entitat. — (Foto: Vicenç Raimundo).

insistència, en l'anàlisi de polen es el *Pinus Silvestris*, que revela per l'anàlisi antropològica l'existència de plantes caducifòlies. El clima devia ésser semblant a l'actual, potser una mica més fred i humit.

La troballa d'avellanès en fruit i sense fruit carbonitzades, demostra que l'estada dels caçadors en aquest indret s'efectuà de forma estacional entre l'estiu i la tardor.

Pel què fa a l'estratigrafia del jaciment hem de dir que es compon de diverses capes de graves i argiles fruit dels arrossegaments causats per les pluges i altres elements procedents de les muntanyes circumdants. Justament a sota d'aquesta gran concentració es troba el nivell d'ocupació que es distingeix per les grans quantitats de còdols i quarsos que sobresurten al llarg del talús; a vegades, també s'hi poden trobar brases o carbons.

Els resultats obtinguts en el curs de les tres campanyes d'excavacions portades a terme en el susdit jaciment, ens han permès treure algunes conclusions.

Tant pel material lític recollit (nuclis, percutors, rascadores, esclats, burins, etc.) com per les restes de fauna (bisó, porc senglar i altres no determinables) s'ha demostrat que «Sota Palou» fou un campament d'estiu de caçadors d'animals herbívors. Aquestes tribus devien viure en cabanes que les construïen amb troncs d'arbres i les cobrien de pells d'animals que caçaven i de branques d'arbustos. Cercaven un lloc que els oferís tots els avantatges per a instal·lar-hi el seu hàbitat i el seu taller per fabricar els estris per les seves necessitats domèstiques. Per la seva estratègica situació, aquesta zona reunia unes condicions òptimes de cara a les exigències d'aquesta gent, ja que estaven arrecerats dels vents, tenien l'aigua del Freser —que en aquell temps devia passar molt a prop del campament—, caça abundant, còdols del riu per confeccionar els seus instruments i fins i tot gaudien d'unes 12 hores de sol en els mesos d'estiu. La temperatura devia ésser una mica més alta que en altres llocs d'aquelles contrades, ja que aquesta zona de «Sota Palou» —encara avui dia— és una autèntica caldera natural. Les grans quantitats de carbó vegetal que s'han trobat en el jaciment, fan pensar que en temps molt reculats es devien produir incendis forestals en tot aquell sector. Actualment, en aquelles muntanyes, s'hi pot observar alguns boscos cremats que presenten un aspecte desolador.

Gràcies al estudis realitzats, ara sabem que «Sota Palou» pertany al Paleolític final i l'hem datat de 8520 ± 150 B. P.

L'equip excavador «Grober Xaialsa» de l'Associació Arqueològica de Girona, dirigit per l'arqueòleg Eudald Carbonell, aquesta vegada ha estat format per Rafael Mora, Núria Culí, José Francisco García, Josep Miralles, Jesús M.ª Martínez, Josep Espona, Esteve Verdaguer, Montserrat i Joana Pujol, Xavier Puig juntament amb alumnes de l'Escola de Belcaire i el que signa el present treball.

En properes campanyes continuarem excavant.

V. R.

BIBLIOGRAFIA

- E. CARBONELL, *Els caçadors paleolítics a les valls del Ter i del Freser*, XXII Assemblea Internacional d'Estudiosos, Ripoll, 1978 (en premsa).
- E. CARBONELL i R. BUSQUETS, *Els pobladors prehistòrics a la Vall del Freser*, a C.E.C. Llibre Queralbs mil·lenari (en premsa).
- V. RAIMUNDO, *Campaña d'excavacions 1978 a Sota Palou (Campdevàrol)*, Butlletí n.º 2, Associació Arqueològica de Girona, 1979.
- V. RAIMUNDO, *Excavacions arqueològiques a Sota Palou (Campdevàrol)*, Butlletí n.º 3, Associació Arqueològica de Girona, pàgs. 47-48, 1980.
- E. CARBONELL, J. CANAL, R. MORA, «Sota Palou», un jaciment estacional-climàtic de caçadors prehistòrics, a IV Col. Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà, Puigcerdà 1980.
- E. CARBONELL, *La Prehistòria del Ripollès*, pàgs. 19, 20 i 21, Ed. Museu Arxiu Folkloric de Ripoll, Ripoll 1980.
- DIVERSOS, *El Paleolític a les comarques gironines*, pàg. 119, Associació Arqueològica de Girona, Ed. Caixa d'Estalvis Provincial de Girona, Girona, 1976.
- DIVERSOS, *Cingle Vermell y Sota Palou. Un modelo para las formaciones socioeconómicas del postglaciar en Catalunya*, 1981, Ministerio de Cultura (en premsa).

Excavacions a La Caula 1980

En la segona quinzena d'agost va tenir lloc la II Campaña d'excavacions a La Caula, centrant-se la tasca fonamentalment a la Caula II. L'equip, format per Esteve Verdaguer, Núria Culí, Montse Pujol, Eduard Canal, amb la col·laboració d'Agueda Miralles, Joan Turró i José Francisco, estava dirigit per l'Eudald Carbonell de l'Associació Arqueològica.

Una cata de prospecció de 3 x 3 es va obrir a l'entrada de la cova i es va anar baixant amb talles de 20 cms., fins arribar a uns 3'2 metres de profunditat. Mentre s'efectuaven els treballs en la talla III, varen aparèixer les restes d'una paret amb algunes de les pedres treballades. Des de la I talla varen aparèixer restes de ceràmica i ossos que s'intensificaren a la base de l'esmentada paret. El material apareixia remogut, degut a la contínua utilització que s'havia fet del lloc on s'excavava.

Els estrats presentaven una inclinació cap a la part sud de l'entrada, pel que es va veure que en futures excavacions s'haurà de treballar en extensió i procurar veure si hi han zones que no estiguin remogudes.

Dels materials trobats en la campanya II, es poden destacar diverses formes ceràmiques neolítiques, un punxó d'os i instruments de sílex.

S'espera continuar els treballs d'excavació l'any 1981, aquesta vegada sota la direcció d'en Jordi Barris.

A. A.

Festa major de Sant Feliu de Pallerols:

Exposició

Petita síntesi de la història i prehistòria local

A petició de l'Ajuntament de Sant Feliu de Pallerols, feta mitjançant en Joaquim Bosch, l'entitat va organitzar una petita exposició de materials, fonamentalment cultures del Paleolític. L'aportació del Sr. Miquel Bosch de la important col·lecció de destrals polides, ja citades per Bosch Gimpera en la «Prehistòria Catalana» i també per Serra Ràfols, ve a donar a la mostra un especial relleu. Una aportació de documents sobre la història de la Vall d'Hostoles, feta per en Josep Canal, va servir perquè el poble de Sant Feliu pogués conèixer el seu passat més proper.

L'exposició fou visitada per il·lustres personalitats, de les quals cal destacar, a més a més de les autoritats locals i comarcals, a l'historiador Sr. Coll i Alentorn, el qual féu diverses preguntes sobre els instruments prehistòrics allí exposats.

Podem dir que no quedà cap santfeliuenc que no hi fes una ullada.

Viaje a la Dordoña

A principios de este verano pasado, varios miembros de esta Asociación, efectuamos un viaje a la provincia de la Dordoña en Francia, a fin de visitar las cuevas, museos y yacimientos considerados en conjunto como los más importantes del mundo arqueológico.

Como «veterano» en la región, ya que la había visitado largamente con mi familia en 1977 i 1978, me cupo el «honor y el deber» de dirigir la expedición que estaba compuesta por mis compañeros Pepe Bedoya, Joaquim Vidal Jubert, Roberto Gutiérrez, Miquel Guardiola y Eudald Carbonell. En realidad quien propuso el viaje, ya que en los años citados no nos pudo acompañar por diversos motivos, fue Pepe Bedoya, que se «moría» por ver las pinturas rupestres de aquella zona. Por cierto que las vio, y muchas y excelentes y de toda factura.

El primer día visitamos Cahors, donde pudimos admirar su magnífica Catedral empezada en el siglo XI, sobre el emplazamiento de una iglesia del siglo VI. Realmente es un canto a la belleza y pureza de líneas.

También visitamos el Pont Valentré, edificación militar empezada en el año 1308. Es una remarcable manifestación del arte militar de la Edad Media en Francia, consta asimismo de tres torres que se elevan a 40 m. por encima del río y que daban paso de entrada a la ciudad.

Al día siguiente y después de desayunar «comme il faut» por el camino, visitamos la cueva de Cognac, decorada con figuraciones de cérvidos, elefantes y figuraciones humanas, ejecutadas en rojo y negro sobre fondo blanco lo que hace que resalten aún más los magníficos trazos que imprimió el hombre prehistórico en las paredes. Verdaderamente fue un magní-

fico comienzo que nos sirvió de excelente «aperitivo» para lo que vendría a continuación. Cognac está situado a 2 Kms. de Gourdon, pequeña ciudad medieval, capital del país de Bouriane.

Seguimos viaje a Les Eyzies de Tayac, centro mundial de la Prehistoria y que sería nuestro centro de operaciones por equidistar de los principales lugares que eran nuestro objetivo. Esa misma tarde visitamos las grutas de Font de Gaume y Les Combarelles, situadas a escasos metros del hotel en donde nos alojábamos.

En la primera de ellas y después de atravesar un pasaje denominado «Le Rubicón», aparecen numerosas pinturas policromas a menudo superpuestas: caballos, cérvidos, mamuts, bisontes, etc.; el estudio minucioso de estas pinturas permiten datarlas como pertenecientes a las épocas Perigordienne y Magdalénienne. En Les Combarelles, después de recorrer 120 m. de corredores, aparecen más de 300 pinturas también a menudo superpuestas y que pertenecen también a la época Magdalénienne.

Después de muy bien cenar y bien dormir en el Hotel Du Centenaire de Les Eyzies, nos desplazamos a Périgueux, capital de de la Dordoña, donde estuvimos paseando por su Barrio Antiguo Medieval con magníficos edificios y pintorescas callejas, para visitar a continuación el Museo Arqueológico; por cierto que alguna de sus salas estaban en etapa de reacondicionamiento pero que gracias al magnífico recibimiento que nos deparó el Conservador del Museo, Monsieur Michel Soubeyran, pudimos visitarlas cumplidamente. Ciertamente, es un magnífico Museo que dejó en todos nosotros un bello recuerdo. El Museo está situado en un antiguo convento de los Agustinos y abriga colecciones arqueológicas así como pinturas, esmaltes, esculturas galo-romanas y tradiciones perigordienses. Con el Sr. Soubeyran mantene-mos contactos regulares. Es una magnífica persona.

A lo largo de los días que permanecemos en aquella privilegiada zona, visitamos también la Gruta de Rouffignac, en cuyo interior hay 8 kilómetros de galerías de las cuales 4 kilómetros se recorren en un pequeño tren. Quizá el único pequeño tropiezo de toda la excursión, lo tuvimos en esta visita al encontrarnos con un guía (que no era de la región) algo rarillo y chauvinista, pero en fin, no empañó el éxito y la alegría general. Por cierto que curiosamente, también fue la gruta que menos gustó en general, porque de los 100 mamuts, nada y además pequeñajos y llenos de «graffitis». En cambio sí nos gustó la iglesia estilo primer Renacimiento, ornada de capiteles corintios. Empezó a construir en 1530.

Visitamos la gruta de St. Cirq, muy cerca de Les Eyzies, pudiendo contemplar y comentar los trazos del Brujo y que pertenece a la época más antigua de grabado lítico. Fuimos atendidos por el guía de la aldea con el que departimos largamente, dándose la circunstancia de que mientras hablábamos con él, apareció otro lugareño que con su tractor había levantado de su campo situado en los alrededores

res, dos magníficas piezas que nos permitieron ver. Asimismo vimos una vivien^{ta} troglodita y un pequeño Museo instalado al lado de la gruta. Gente buena y amable la de este país, que con la excepción reseñada, nos atendieron con toda gentileza.

El poblado troglodita de La Madeleine, nos deparó asimismo otro rato maravilloso y un contacto humano de primer orden en la persona del guía-conservador que nos acompañó y atendió más allá de lo normal. Era digno de admiración el interés y el celo que este Sr. pone en su trabajo de restauración del poblado.

Una de las cosas que más nos maravilló fue el parque-museo de Le Thot, unas magníficas salas de exposición y unos medios audio-visuales de primer orden, junto a un parque poblado con animales salvajes, caballos tarpanes, bisontes, etc., representados en magníficas pinturas por el hombre en la prehistoria en las grutas de los alrededores y prácticamente en todo el mundo arqueológico.

Nuestra admiración ya de por sí a gran altura, rayó todavía más en el abrigo del Cap Blanc, donde pudimos ver el imponente friso de caballos esculpidos en plena roca, algunos de ellos de 1'30 m. de longitud y 33 cms. de relieve, fue una gran experiencia para nosotros. El pie de la roca se descubrió un entierro Magdaleniense.

Antes de nuestro regreso y a fin de variar algo, visitamos el castillo de Salignac-Eyvignes, magnífica fortaleza del siglo XIV. Seguimos luego viaje a Sarlat. Capital del Périgord Noir y soberbia villa medieval, Sarlat compendia toda la belleza que existió en la Edad Media, una edad media culta, rica en arte de toda clase. Prueba de esto, vio florecer a magníficos artistas como Etienne de la Boétie, Jean-Jacques Rousseau, Michel de Montaigne y los Salignac-Fénelon. Asimismo su pujante arquitectura se refleja en su Catedral, casa de La Boétie, Lanterne des Morts, Le Presidial, Hôtel de Malville, calle des Trois Conils, etc.; aparte Roc Amadour del que luego hablaremos, Sarlat fue como población de lo más hermoso que visitamos. Es digna de visitarse y quizá parezcan desmesurados estos elogios, pero es que la ciudad es un monumento de piedra medieval de primer orden.

Antes de continuar, es necesario hablar de Les Eyzies de Tayac y de su río principal, el Vézère.

Cuando transcurría en Europa el segundo período glacial, el hombre prehistórico se vio obligado a abandonar las frías tierras del Norte y siguiendo a los animales, principal fuente de alimentación, establecerse en lugares más cálidos y resguardados. El río Vézère que corría por aquel entonces, a 30 metros por encima de su nivel actual, les ofreció unos magníficos habitats en sus cavernas fácilmente accesibles y dispuestas la mayoría de ellas al sol. Durante muchos siglos, el hombre ha habitado estas cuevas y ha dejado en ellas huellas de su paso y de sus actividades: cenizas de hogares, osamentas, útiles, armas, motivos decorativos, etc. Estas civilizaciones evolucionaron al mismo ritmo que el medio natural en el que vivían. A los elefantes, sucedieron osos de las caver-

nas, bisontes, después los renos, antílopes, ciervos, caballos, etc. La mejoría del clima a finales del Magdaleniense, acompañada de lluvias abundantes, empujó al hombre a abandonar las cuevas para vivir al aire libre y en las soleadas pendientes. Baste decir que en una comarca que podríamos comparar a Gerona, Bañolas, Sta. Coloma de Farners y Cassá de la Selva, existen unos 200 yacimientos. Nosotros también visitamos la iglesia fortificada de Tayac del siglo XI, con una portalada de estilo perigordienso.

Asimismo visitamos el Museo Nacional de la Prehistoria, situado en el antiguo castillo de los Barones de Beynac, fundado en el siglo XI y situado en una plataforma en medio de un impresionante tajo. El museo ha mejorado mucho últimamente; algunas de sus salas nos recordaron el Museo de Talteüll en el Rossellón y bien conocido por muchos de nuestros socios. En él están reunidos casi la totalidad de hallazgos de la región, destacando una tortuga en piedra de unos 6 a 7 cms. de altura y que sólo hay dos ejemplares en todo el mundo.

Les Eyzies de Tayac, es una pequeña aldea de unos 800 habitantes, muy acogedora, está regada por los ríos Vézère y Beune. La población cuenta con 7 u 8 hoteles de óptima calidad, nosotros nos alojamos en el Hotel Du Centenaire de un trato y una calidad exquisita. Como curiosidad digamos que los dueños del hotel veranean, mejor dicho, invernan en La Escala y que los dueños conocían a amigos de nuestro compañero Guardiola; el mundo ya ni siquiera llega al tamaño de un pañuelo.

El último día, domingo, ya de vuelta a casa, vimos, por fuera el castillo de Le Belcastel, pasamos por Souillac, donde por cierto vive una hija de los Sres. Batlle i Prats. También pasamos por el Castillo de La Tryene, situado encima de una gran roca sobre el río Dordoña y rendimos viaje a Rocamadour entrando por el barrio de l'Hospitalet.

Rocamadour, ya en la provincia del Lot (segundo lugar más bonito de Francia), está materialmente embutido en un corte de 120 metros de altura y es un himno a la obra escultórica en piedra. Lugar de peregrinaje a Santiago de Compostela, la Virgen, patrona del lugar, es de talla negra del siglo XII. Es imposible en estas breves líneas resumir la belleza del lugar; hay un pequeño verso, que entre otras estrofas, dice:

las Iglesias sobre las casas.
Las casas sobre el Alzou,
Y sobre las Iglesias el Castillo.

Y es que realmente es así.

Es visitado por millares de peregrinos, baste decir que cuando la Reforma se presentan en Roc Amadour más de 30.000 peregrinos. Fue visitado por Henry Plantagenêt, rey de Inglaterra, San Domingo, San Bernardo, San Luis, Blanca de Castilla, Felipe el Hermoso, Felipe VI y Luis XI. El culto a la Virgen del Roc Amadour, está establecido en Lisboa, Porto, Sevilla y en Sicilia. Su estandarte se desplegó en la batalla de Las Navas de Tolosa.

A mediodía, comimos a modo en Couzou,

una pequeña aldea y seguimos viaje pasando por Labastide-Murat, patria de Joaquín Murat, Rey de Nápoles.

Ya por fin y algo cariacontecidos por tener que regresar, llegamos a Montaubán, cuyo cementerio albergo los restos de D. Manuel Azaña.

Estuvimos en el Museo Arqueológico, viendo sus magníficas colecciones, mamíferos del Terciario, más de 2.500 aves exóticas, etc. A continuación entramos en el Museo Ingres, donde se exhiben por turno rotatorio más de 4.000 obras del citado pintor, así como de David y otros. En ambos, el domingo, entrada gratuita.

Al acabar de pergeñar estas pobres líneas que reflejan muy débilmente la realidad de lo visto y recorrido, no queremos despedirnos sin resumir brevemente otros aspectos de la excursión, más prosaicos pero no por ello menos interesantes.

El trato recibido fue en todo momento exquisito, la Dordoña es una provincia casi como Girona y Barcelona juntas y tendrá un total de 400.000 habitantes, es agrícola en su mayoría, su riqueza estriba en el cultivo del tabaco y en su incomparable foie-gras, verdadera industria del país.

Merece también un agradable recuerdo su gastronomía de superior calidad y cantidad, en especial los postres del Hotel Du Centenaire y la última comida en Couzou, fueron memorables y a precio más que razonable.

En resumen fue un viaje digno de recordar y repetir.

E. Jiménez

Excursió a Vic i a Santa Maria de l'Estany

El nostre propòsit en aquest diumenge dia 18 de maig, fou de traslladar-nos a Vic i visitar al mateix temps el monestir de Sta. Maria de l'Estany.

La plana de Vic està voltada per quatre contrades d'un relleu força destacat; el Montseny, les Guilleries, el Collsacabra i el Lluçanès; únicament pel sud té una entrada relativament plana, la del Vallès, que és la que vàrem emprar.

El Vallès és un país dolç, clar, amb unes quantes poblacions que són encisadores. La Garriga, l'Ametlla, etc. El seu paisatge i el seu clima benignes, han servit d'atracció des de fa molt temps, per a moltes persones.

Sobrepasant el Vallès Oriental, seguirem per la carretera que passa a través del Congost a l'esquerra tenim el típic espadats del Bertí i en poca estona arribarem a Vic i a la seva plana. El matí ens passejarem per la plaça Major, també pels vells carrers i la seva Rambla, i visitarem la Catedral. De la catedral romànica de Vic, que fou una de les més importants de Catalunya, pràcticament no queda res més que el campanar i la cripta. El monument que hom veu, és una obra de les acaballes del segle XVIII. Al costat hi ha el campanar romà-

nic, és una peça esvelta i gracil que sembla presidir amb la seva elegància aquestes terres mil·lenàries.

El claustre és gòtic i a les parets de la catedral hi ha les pintures de Josep Maria Sert, que deixà a la catedral, la seva concepció del món.

Passarem després a visitar el Museu Arqueològic Episcopal de Vic, que en pocs anys s'ha convertit en un dels primers museus d'arqueologia i art cristià d'Europa, el nombre de peces és considerable, la qualitat d'alguna té una precisió universal. Ha estat un esforç local, tot evitant la dispersió de molts objectes que avui tenen un lloc adequat en aquest museu.

A la tarda i després de dinar en el mateix Vic, seguirem camí al monestir de l'Estany, per una carretera sinuosa i plena de revolts. Arribarem a la població que es troba a l'extrem septentrional del Moianès a la solana d'una petita vall.

La importància, però, del bonic i rialler poble de l'Estany, comença a fer-se sentir a l'època medieval, en ésser-hi erigit un monestir.

El Moianès té la sort de posseir aquest pergami en pedra, que és digne d'una visita detinguda; el claustre romànic, per la seva gran varietat d'ornamentació dels capitells és d'un valor incalculable. L'església és una obra robusta però molt pobre en comparació amb el claustre.

Al costat del claustre, vàrem poder visitar també un petit museu molt ben distribuït, on es podien admirar diversos objectes litúrgics i d'altres que pertanyeren al monestir.

I deixant l'Estany, arribarem a la carretera que ens conduí a Moià. El viatge fou deliciós, els voltants de Moià són elegants; el paisatge amb més de cent masies escampades, té una delicadesa de color i una puresa de llum que el fan inoblidable.

Continuarem doncs amb molta recança el nostre viatge, deixant els nostres ulls impregnats per aquests paisatges, la llum es va perdent poc a poc fins a restar sumida en una gran foscor, a la carretera tot és silenci, tenim la sensació de trobar-nos molt lluny en l'espai i en el temps.

R. Luis

En primer pla, l'església romànica de Santa Maria de l'Estany. — (Foto: V. Raimundo).

Excursió a Cotlliure, Port-Vendres i Banyuls

El matí del diumenge dia 23 de novembre passat, vàrem fer alguns membres de l'Associació Arqueològica de Girona, una visita col·lectiva al Rosselló.

La finalitat era poder visitar les viles de Cotlliure, Port-Vendres i Banyuls de la Merenda, i poder passar unes hores d'evasió a terres que en altres temps constituïren el Principat de Catalunya.

El Rosselló té origen en l'antic comtat visigòtic, la jurisdicció del qual corresponia molt probablement a l'antiga Ruscino i a la diòcesi d'Elena, que va sofrir quaranta anys d'ocupació musulmana.

Els comtes hi posseïen un castell, el *Castrum* o *Castellum Rossilio*, del qual prengué nom el comtat, *Castellrosselló*.

Passàrem la frontera per l'autopista que uneix Barcelona amb Perpinyà. El petit poble del Pertús, al peu de l'antiga carretera, contemplat des del cim, semblava talment de pessebre.

Segons els historiadors, aquests pas, va ésser el que emprà Hanníbal quan es dirigí a les Gàl·lies a combatre amb els romans.

El coll de Panissars, molt a prop del Pertús, fou cèlebre per la derrota que tingué el rei francès Felip l'Atrevit a mans dels almoàvers del rei Pere el Gran.

Després del Pertús, i deixant ja l'autopista, continuàrem per la carretera que ens conduiria cap a Banyuls. El poble està vora el mar, en una cala semicircular i és una comarca medieval, romànica, fins el moll de l'os; la costa constitueix el balcó mariner del Rosselló.

A Banyuls visitàrem el seu Aquarium, que ens va sorprendre per la gran quantitat de peixos i ocells que conté. Des de principis del segle XX han acudit molts visitants atrets pel Laboratori Aragó, que és el centre de biologia marina més important dels Països Catalans. Després de dinar en un cèntric restaurant de la localitat, seguirem fins a Port-Vendres, que ha estat identificada amb la colònia grega de Pyrene; hom ha situat el temple de Venus el promontori on s'aixeca el port del Fanal.

Port-Vendres és un magnífic refugi natural; tot el territori d'aquestes valls, està constituït per un sistema de muntanyes molt barrancoses. Accidenten el territori els darrers contraforts marítims de la serra de l'Albera, responsable de les articulacions de la costa, Coll dels Gascons, Puig de Tallaferró, etc. Les vessants muntanyoses són cobertes en part de vinya i garriga i de boscos de suredes.

Finalment, arribàrem a Cotlliure; el cim del poble és un mar de verdor. El seu port, és molt pintoresc i ha seduït sempre els pintors. El seu campanar vermell, que és un antic far, i les seves barques de colors vius, han estat dibuixades segons tots els estils.

Cotlliure, fou l'antic port d'Elna, que fou fundat pels Fenicis l'any 217 a.C. Fou pres pels visigots i els àrabs hi feren diverses incursions abans de la conquesta de Mallorca per Jaume I. El castell fou dels Templers.

La vila s'estén al voltant del port, partit per la mola del castell que s'alça a la dreta de la desembocadura de la riera del Diu, en dues parts, el port d'Amunt, darrera el qual s'estén la vila vella, amb estrets i tortuosos carrerons i el port d'Avall, darrera el qual s'estén el Raval.

El palau fou residència d'estiu dels reis de Mallorca. I seguint la carretera, ja de tornada, vàrem visitar el bonic poble de Sant Andreu de Sureda i crec que seria imperdonable de no fer una petita referència a la seva església parroquial, que fou la del monestir benedictí del mateix nom, i que depengué de Montserrat.

L'església és d'una elegància sòbria amb llinda i timpà; la primera ofereix una de les primeres intervencions de la figura humana en la història de l'art occidental. Els claustres del monument foren exportats a Amèrica. L'obra pre-romànica (pedres amb espina de peix) arriba fins més amunt de la llinda i gairebé tot el creuer i els absis, a l'interior poguérem admirar fragments de pintures murals.

I ja ben entrat el capvespre, tornem a passar la frontera no sense recança, i deixant darrera nostra aquest Rosselló, que constitueix l'entrada de l'immens golf de Lleó, i que un dia no molt llunyà va estar unit a nosaltres i formà part integrant de la nostra història.

R. Luis

Conferències i Curssets

La nostra entitat ha participat i organitzat les següents conferències i curssets:

1. — Agost de 1980: En motiu de la II Campaña d'Excavacions a La Caula, s'organitzà a Les Escaules, municipi de Boadella, una xerrada sobre Prehistòria al local de la Cooperativa, a càrrec de l'Eudald Carbonell.
2. — Novembre de 1980: Al local de l'Ajuntament de Bellcaire d'Empordà, tingué lloc una conferència sobre l'experiència pedagògica de «Bellcaire 80». Va ser a càrrec d'en Xavier Puig i l'Eudald Carbonell.
3. — Novembre de 1980: Al local de l'entitat Deportiva Junquerense, i a demanda de la seva Junta, es fa una conferència sobre la Prehistòria de Girona. El ponent fou en Josep Canal i parlà de la problemàtica del Paleolític a les nostres comarques.
4. — Desembre de 1980: A Ripoll tingué lloc un cicle de conferències a càrrec de l'Eudald Carbonell, celebrades a l'INEM, a Formació Professional i al Col·legi de les Carmelites.

Sota els títols «La taula de l'altar de la Catedral de Girona» i «Les primeres comunitats cristianes gironines en temps dels romans», el 12 i 19 de desembre de 1980, tingueren lloc a la Casa de Cultura de Girona de «la Caixa», dues conferències d'en Pere de Palol, professor de la Universitat Central de Barcelona.

Finalment, s'endegà, a començaments de 1981 el II Cursset d'Aproximació a la Història de l'Art, que consta de vuit col·loquis:

- 1.er — Protohistòria: dels primers pobladors fins a les colonitzacions.

- 2.on — Art Grec, Romà, Paleo-Cristià en el nostre país.
 3.er — Art Visigòtic, Mossàrab, Mudèjar, Pre-Romànic.
 4.art — Art Romànic (I).
 5.è — Art Romànic (II).
 6.è — Art Romànic (III).
 7.è — Art Gòtic i Renaixement.
 8.è — Art Neo clàssic i Modernista.

Congressos i Symposiums

La nostra entitat ha participat durant l'any 1980 en els següents Congressos i Symposiums:
 XXII Reunione Scientifica. II Paleolítico Inferiore in Italia. Celebrat a Florència.
 II Reunión de Investigadores del Paleolítico Español. Celebrada a Segòvia.

XXV Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos de Ripoll (Ripollès).

IV Colloqui Internacional de Prehistòria. Celebrat a Puigcerdà.

PUBLICACIONS

L'Associació ha publicat des de la sortida de l'últim Butlletí, els següents treballs:

—Butlletí N.º 3, «El Puig d'en Roca (II)», de Francesc Riuró, on es descriuen les estacions neolítiques d'aquest indret.

—«El Paleolític en el Gironès», de J. Canal i E. Carbonell, en els Annals de l'I.E.G., pàgs. 29-41, on es fa un breu resum de les cultures del paleolític en aquesta comarca.

—Es troba en preparació un número monogràfic: Butlletí n.º 5, sobre l'exposició de les cultures més velles d'Europa del Museu de l'Home a París.

COMUNICACIONS DELS ASSOCIATS

Algunes consideracions sobre les indústries paleolítiques de La Selva

La característica más singular que sin duda alguna nos ofrece la Industria Paleolítica de La Selva, es por el momento, la gran cantidad de material lítico elaborado intencionadamente por el hombre. En el Paleolítico y según los testimonios encontrados de él, debió el hombre habitar una gran parte de lo que es ahora la Comarca de La Selva.

En periódicas búsquedas, se han ido depositando en el Museo Municipal de Sant Feliu de Guíxols, numerosas e interesantes colecciones de industria lítica, que con sus diversas facetas de elaboración a partir de sus núcleos primarios de cantos rodados, dieron, útiles bien sobre éstos o bien sobre fragmentos o lascas.

Para poder desarrollar el estudio sistemático de esta industria en base de una cierta fiabilidad, debe de ser realizado a través de sistemas porcentuales establecidos. Dadas las características que posee la Industria de La Selva y siendo como son sus localizaciones al aire libre y sin posibilidades hasta el momento, de ofrecer sectores estratigráficos para su mejor estudio, el gran interés que posee esta industria, está centrado en el factor indispensable de la *cantidad* cuando se trata de yacimientos sin estratigrafía como lo es en el caso de La Selva.

Mientras que parte de este estudio va realizándose dentro de su complejidad, creemos de interés y a través de este Boletín, ir dando a conocer algunos aspectos, notas o características de material últimamente hallado, o bien que por su indudable tecnología, merezcan ser resaltados. Cabe en este aspecto, hacer mención de varios hallazgos que en diversos lugares de La Selva se han ido produciendo y que han dado parte del material escogido que en esta ocasión merece ser destacado.

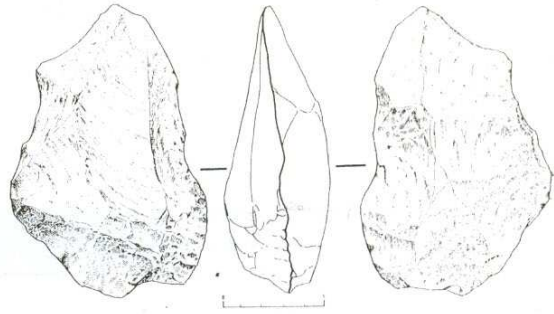
Un magnífico núcleo de extracciones de lascas «Levallois» es una pieza a reseñar, obtenida ésta en material de cornubianita, presenta un notable facetaje en sus dos caras, con extracciones muy bien definidas de lascas de la denominada técnica «Levallois». La cara (A) presenta 10 extracciones que desde su periferia y con intención direccional van hacia el centro, otra extracción anterior a éstas fue producida casi al centro de dicha cara. En la cara (B) se observan 8 extracciones con las mismas similitudes mencionadas antes, apreciándose no obstante una porción dudosa de posible córtex en la parte central y algo ladeado a uno de los bordes éstos a su vez y recorriendo todo su contorno discoidal, nos da una apreciación destacada de filo sinuoso y ondulado por las extracciones producidas en sus dos caras y que le da a esta excepcional pieza todo el aspecto de un bifaz circular, pero en nuestra opinión creemos que se trata de un núcleo, ya que en uno de sus bordes ondulares hay varios planos de facetado y que nos inclina a creer en la preparación de extracciones de lascas «Levallois» con talón previamente facetado. No obstante deberá de ser pieza de un más detallado estudio.

Una punta o raedera convergente cóncava-convexa, típicamente de elaboración «Musteriana» con talón plano y oblicuo hacia la parte ventral, ésta presenta un destacado bulbo de percusión con desprendimiento del mismo de una notable lasca parásita, hay un ligero retoque escamillado en su borde convexo, posiblemente producido por utilización, no ofrece esta cara intencionalidad alguna de retoque tal como corresponde a las puntas «Musterienses». En la parte dorsal, presenta fuertes retoques sobre extracciones de notable consideración

para la preparación de la pieza. En la parte convexa el retoque es de tipo «Quina» o escaleriforme y en la parte cóncava se observa una ligera variación en la dimensión del retoque, ya que éste nos lo ofrece con tendencia denticulada y más abrupto, dando toda la pieza una sensación de robustez. De sección muy gruesa entre trapezoidal i triangular. Elaborada en sílex con fuerte pátina lechosa.

Una pieza de acusadas características de punta «Musteriana» con la cara ventral sin retoque alguno, y bulbo de percusión acusado, desprendimiento de una finísima lasca parásita y talón facetado en diedro con ligera inclinación hacia la parte ventral. La parte dorsal tiene varias extracciones de considerable tamaño para la preparación previa de la pieza. En su base en el arranque del talón y en sus dos costados, hay dos retoques que le dan a la pieza una apariencia incipiente de aletas. Sin llegar a serlo, le dan estas dos escotaduras un aspecto de «acabado». En su parte distal y en uno de los bordes, hay una ligera raspadura ocasional no intencionada que no afecta a su morfología. Elaborada en sílex con fuerte pátina lechosa.

Una hoja de técnica «Solutriana», rota en su pedúnculo y en la punta. De haber estado completa sería sin duda alguna de gran relieve, siéndolo ya como es en su estado actual. Con tendencia a un pedúnculo asimétrico, semejante a varias puntas y hojas que han dado yacimientos de Serinyá como: L'arbreda, Devant Pau y Reclau Viver, en sus niveles «Solutrenses», ésta presenta en una de sus caras retoque producido por presión, plano e invasor con tendencia paralela. Se observa que la mayoría de estos retoques en uno de los lados fueron producidos primero que los del lado opuesto ya que se puede observar sin ninguna dificultad. En la otra cara y con una superficie más plana, las extracciones presentan similitudes con la anterior, si bien no ofrecen el aspecto de paralelismo, también es retocada en su totalidad. Elaborada en sílex con fuerte

pátina lechosa, se aprecian dos retoques fortuitos uno en cada lado de las aristas y que no afectan a su valoración.

Una raedera transversal cóncavo-convexa elaborada en sílex con fuerte pátina cremosa. Retocada en su parte distal prolonga su recorrido hacia el lado izquierdo, dando una curvatura convexa que también podría interpretarse como raspador. La parte ventral de la lasca no ofrece retoque alguno, con un acusado bulbo de percusión y desprendimiento de lasca parásita. El talón tiene preparación de facetado.

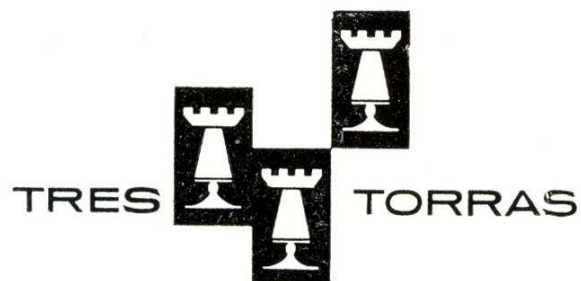
Un bifaz (ver fig.) elaborado en cornubianita, muestra en una de sus caras, 6 grandes extracciones y 3 más pequeñas que llegan a hacer con sus coincidencias una arista casi central. La otra cara nos da 7 grandes extracciones con 4 de pequeñas, que configuran sin ninguna otra clase de retoques el perfil de la pieza. Ofrece fuerte pátina, por lo que no es apreciable algún posible sector de córtex. Esta pieza se localizó con una pequeña rotura fortuita en su punta, recogándose en el mismo lugar varios fragmentos coincidentes a la rotura, con lo que pudo recomponerse en parte, moldeando el resto con escayola. Cabe hacer mención especial en la morfología que presentan las extracciones a grandes lascas sin retoques en los bordes. Técnica ésta que se da en los períodos muy antiguos.

Agraïments

Donem les gràcies a l'Excellentíssima Diputació de Girona, per la seva col·laboració econòmica que ha ajudat a la publicació d'aquest Butlletí.

Igualment agraïm a LA CAIXA de Pensions, la seva constant ajuda i col·laboració econòmica que permet el normal desenvolupament de la nostra Entitat.

LA JUNTA

S. TORRAS DOMÈNECH, S. A.

FUNDADA EL 1729

PAPERS I CARTOLINES PER A LES ARTS GRÀFIQUES

FÀBRICA

Tel. 43 80 00 - TELEX 57126

FLAÇA

ENVASES DEL VALLÉS, S. A.

ENVASA

=====
FABRICACIÓN DE PLÁSTICOS
=====

Domicilio social:
Rda. Fernando Puig, 12
GERONA

Polígono Industrial Mateu, s/n.
Teléfono 841 09 42
LLINÁS DEL VALLÉS (Barcelona)

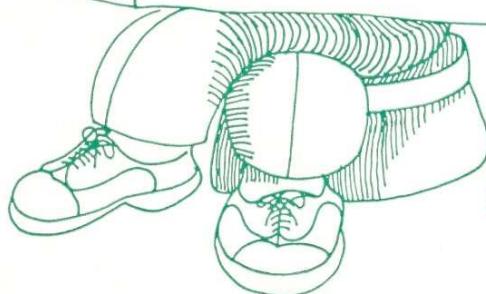
RELACIO DE REVISTES QUE TROBAREU
A LA **Biblioteca** DE "la Caixa"

ACTUALIDAD ECONOMICA
AGRICULTURA
AGUILUCHOS
ALIMENTACION Y MEJORA ANIMAL
ALTA COSTURA
ANCORA
ART & DECORATION
ARTES PLASTICAS
AS COLOR
AUTOPISTA
AVION
BIBLIOTECONOMIA
BLANCO Y NEGRO
B O E
B O P
BRIC HOBBY BRICOLAGE
BURDA
CAMBIO 16
CAMP DE L'ARPA
CANIGO
CATALUNYA CRISTIANA
CAVALL FORT
CERES
CEUMT
CIERVO, EL
COCINA Y HOGAR
CORREO DE LA UNESCO
CUADERNOS DE PEDAGOGIA
CULTIVADOR MODERNO, EL
CUNICULTURA
DESTINO
DIRIGIDO POR
DOCUMENTS D'ESGLÉSIA
ECCLESIA
EINA
EIKONOS
EL BENJAMIN
EL PONT
ELS MARGES
ELLE
EN MARCHA
ENLACE
ESPAÑA AGRICOLA
ESPAÑA GANADERA
ESTAFETA LITERARIA
FOLIA HUMANISTICA
FOMENTO DE LA PRODUCCION
FOMENTO TRABAJO NACIONAL
FOURRAGES
FREUNDIN
FRUTTICULTURA
FULLS DE CINEMA
GACETA ILUSTRADA
GOYA
GUIX
HISTORIA 16
HOGAR Y MODA, EL
HORA NOVA
IBERICA
IL TRATTORISTA
INFORMATORE AGRARIO
INFORMATORE FITOPATOLOGICO
INFORMATORE ZOOTECNICO
INVESTIGACION Y CIENCIA
ITEA
J:20
L'ARBORICULTURE FRUITIERE
L'AVENC
L'ELEVAGE BOVIN, OVIN, CAPRIN
L'EMPORDA
L'HORA
L'LOTTI
LA COSECHA
LA SEMANA VITIVINICOLA
LABOREO
LABORES DEL HOGAR
LEVANTE AGRICOLA
LUZ Y GUIA
MECANICA POPULAR
MUNTANYA
PARIS MATCH
PHYTOMA
PRESENCIA
PRIMERAS NOTICIAS
PSICODEIA
PURPAN
QUADERNS DE L'OBRA SOCIAL
RAZON Y FE
RECALL
RESEÑA
RESSO
REVISTA DE BANYOLES
REVISTA DE GIRONA
REVISTA ESTUDIOS AGROSOCIALES
REVISTA EXTENSION AGRARIA
REVISTA DE GEOGRAFIA UNIVERSAL
REVISTA JURIDICA DE CATALUNYA
RODAMON
SELECCIONES AVICOLAS
SERRA D'OR
SOLO MOTO
TELVA
TERCER MUNDO
TERRES CATALANES
TRETZEVENTS
TRIA
TRIUNFO
USTED
VALENCIA FRUITS
VIDA CATHOLIQUE
VIDA NUEVA
ZOOTECNIA E NUTRIZIONE ANIMALE

OBRA CULTURAL
DE LA CAIXA DE PENSIONS PER A LA VELLESA I D'ESTALVIS

CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"

BIBLIOTECA DE GIRONA